

Vilan**Op de schommel**

Achteraf, ja, achteraf lijkt alles anders. Dan begrijp je niet meer waarom die ruzie zo ontzettend uit de hand liep en tegelijkertijd zou je het precies zo overdoen. Want het steekt nog steeds. Vorige week liep het totaal uit de hand in het Van der Vennepark.

Het is geen groot park, dat niet. Eerder een plein. Kinderen kunnen er spelen onder toezicht van de ouders. Dat is eigenlijk het belangrijkste, vooral als je de ogen sluit voor de onrust rondom de harddrugs. Maar ja, bestaat er een Haags park waar alleen maar de zon schijnt? Het Van der Venne park heeft in ieder geval zijn schaduwkant. Sinds kort is die weer wat donkerder. Dat kwam door een schommel. Je hebt fijne schommels waarop je dichter bij de hemel komt en ook gewone, die gaan eigenlijk alleen heen en weer. Op de fijne schommel wil iedereen zitten, en dan het liefste als eerste om urenlang te blijven zitten. "Nu ben ik!" "Nee, ik ben!" Dan komt je moeder en moet je thuiskomen.

Op die bewuste vrijdag leidde het kleine gekibbel over de fijne schommel tot een grote ruzie. Uiteindelijk stonden twee families lijnrecht tegenover elkaar. Buurtbewoners kwamen kijken. In de Van der Neerstraat sneuvelde een autoruit. Toen werd het als vanzelf een kleine oorlog. De ME arriveerde, de politie ook, zes familieleden zijn opgepakt en het laatste nieuws is, dat agenten tussen de twee families aan het bemiddelen zijn zodat iedereen zeker zal weten wie er wanneer op die schommel mag.

Mijn warme steun gaat uit naar iedereen in de buurt. Want ik begrijp de kwestie als geen ander. Rood van schaamte beken ik dat ik ooit een knallende ruzie heb beleefd met een verloofde over een ei. Hij had het ei gekookt, ik moest het eten. Ik vond het te zacht, hij niet. Die ruzie openbaarde het begin van het romantische einde, wat we geen van beiden voorzag. (Of ik het ei opat? U kent me toch. Natuurlijk niet.)

Zo zijn we dus, wij mensen. We zijn in staat onze schouders op te halen over grote rampen als ziekte, ontslag, afscheid. "Hoort bij het leven", zeggen we tegen elkaar en dat troost ons. Maar als het gaat om een ei of een schommel, dan is de wereld te klein voor onze woede. Hoe kan dat toch? Zonder moeders en politieagenten zijn we nergens, kennelijk.

Vilan van de Loo

ANITA WALSMIT SACHS:

'Een botanisch kunstenaar geeft geen impressie, maar juist uitleg'

Botanisch kunstenaar Anita Walsmit Sachs (61) heeft de mooiste zomertuin van Den Haag. Daarvoor krijgt ze op 23 september uit handen van de vrouw van burgemeester Van Aartsen een prijs. Hoe eervol die uitverkiezing ook is, het blijft voor de Haagse bijzaak. Want de kunstenaar had dit jaar de eer om mee te werken aan de bloemlezing van de tuin van de Britse Prins Charles. In dat 'Florilegium', zoals dat mooi heet, verschenen twee tekeningen van de hand van Anita Walsmit Sachs. Nu die uitdaging erop zit, concentreert ze zich weer op haar missie: het promoten van de botanische kunst in Nederland, een kunst discipline die gericht is op het wetenschappelijk verantwoord 'uitleggen' van flora.

Door Theodore Pronk

Anita Walsmit Sachs ging op haar zestiende naar de Kunstacademie in Den Haag met de bedoeling zich te bekwalen in de techniek van het tekenen en schilderen. Dat fascineert haar namelijk het meest. "Ik ben geïnteresseerd in schoonheid, in structuren, in kleine dingen. Eigenlijk houd ik van verfijning". Ze zegt altijd wel 'iets' te hebben gehad met planten, maar een echte passie voor botanische kunst had ze nog niet. Die ontdekte Walsmit Sachs later toen ze met een vriendin in de Hortus Botanicus van de Universiteit Leiden ging tekenen. "Dat was voor 'het leuke' en om te oefenen. Tot op een gegeven moment de hortulana (dat is de beheerder van de hortus van het vrouwelijke geslacht, red.) zei dat we eens naar het herbarium, waar gedroogde planten zijn, moesten gaan, omdat daar een tekenaar zat die dat fantastisch deed. Aan hem vroeg ik of hij me dat kon leren en zo gebeurde het".

De botanisch kunstenaar voelt zich het prettigst bij details en daarvoor leent flora zich uitstekend. Planten en bloemen vliegen namelijk niet weg en dus is er volop kans om door te dringen tot de kern van een organisme. "Je komt dichterbij dan bij een vogeltje. Ik heb ook veel schelpen geschilderd, die waren nog statischer. Planten zijn grilliger qua vorm. Mensen zien vaak niet alle details van een plant, hoe bladeren aan een tak of steel zitten, of er steunblaadjes aan zitten of niet. Dat zijn details waar je doorgaans niet op let zoals ook de bladslag en het ritme dat bladeren geven. Tussen planten zijn daar grote verschillen in die je je als kunstenaar realiseert en waar je ook gevoelig voor bent, terwijl het een ander niet eens opvalt. Die denkt dan: Ooh... dat is gewoon groen. Ik kan echt met plezier een poosje naar de glans op een blad kijken of naar het doffe van weer een

andere plant om dan te zien hoe het licht valt. Het is misschien wat overdreven dat ik daar kriebels van in mijn buik krijg, maar ik raak er zeker wel door opgewonden".

Wetenschap

Over botanische kunst bestaan een hoop misverstanden. Zo wordt de kunst discipline vaak verward met kunstzinnig tuinieren, tuinarchitectuur of bloemschilderen. Voor alle drie de 'misverstanden' geldt dat die niets meer te maken hebben met botanische kunst dan alleen het feit dat er planten en bloemen in worden gebruikt. Walsmit Sachs: "Het is nooit letterlijk een bloemtekening of zo iets. Neem nou de anemoon. Daarvan bekijk je eerst de vormen, de maten ervan en de groeiwijze. Als je die gegevens hebt, maak je daarvan een compositie die de verhoudingen en het ritme heeft van de plant die je wilt tekenen, dus niet zomaar natekenen. Die manier van werken is vrij analytisch. Het artistieke zit hem in de compositie". Volgens Walsmit Sachs is het spreekwoord 'In de beperking toont zich de meester' zeer van toepassing op haar kunstvorm. En zoals in elke kunst discipline maakt geen enkele kunstenaar exact hetzelfde werk.

'Ik ben geïnteresseerd in schoonheid, in structuren, in kleine dingen. Eigenlijk houd ik van verfijning'

"Als je het werk van verschillende botanische kunstenaars naast elkaar legt, zie je dat iedereen z'n eigen handschrift heeft. De één legt de nadruk op de bloem, de ander op de bladeren, de één is vaardiger en de ander heeft weer een stevigere hand. Eigenlijk hetzelfde als wanneer je tien mensen aap, noot, mies zou laten schrijven. Je hebt er ook die free style doen, de vrije stijl. Dat zijn gewoon bloem- en plantschilders, maar dat is echt iets totaal anders dan een botanische schilder".

Botanische kunst dient namelijk een hoger doel. Het is een kunstvorm die ondanks dat die vaak wordt gebagatelliseerd of wordt ondergewaardeerd juist van enorme betekenis is volgens Walsmit Sachs. "Het werk van een botanisch kunstenaar is wetenschappelijk verantwoord, zodat een bioloog meteen alle gegevens ervan kan aflezen. Als je echter op een vrije manier schildert dan kan het wel heel mooi, spannend en boeiend schilderij zijn, maar je kunt er niet de gegevens in terugvinden die in de plant zitten. Dan geef je een impressie. Een botanisch kunstenaar geeft geen impressie, maar juist uitleg. Die maakt zichtbaar wat er eigenlijk aan de hand is, hoe de plant in elkaar zit". Hoewel botanische kunst dus wetenschappelijk verantwoord is, voelt Anita Walsmit Sachs zich zelf toch in de eerste plaats kunstenaar en geen wetenschapper. Naast het kunstenaarschap werkt ze overigens ook drie dagen in de week in het herbarium van de Universiteit Leiden – een baan die ze over heeft gehouden aan haar hortus-tripjes met haar vriendin. Dat werk biedt volop gelegenheid om haar techniek verder bij te schaven. "Voor mij is techniek een heel belangrijk ding. Als je technisch heel goed bent, wordt de techniek ondergeschikt en een werktuig om je uit te drukken. Terwijl als je technisch niet goed bent, techniek juist een worsteling is waar

'Als je een botanisch kunstenaar dwingt met een grote kwast te werken, wordt die diepongelukkig'

je beter omheen kunt gaan. Bij de meeste botanische kunstenaars is techniek een hulpmiddel om zichzelf mee uit te drukken en niet iets om uit de weg te gaan". Het verwijt dat er eigenlijk geen kunst is aan het tekenen van planten, omdat er geen groots creatief vermogen vereist is, legt Walsmit Sachs naast zich neer. "Dat hoeft ook niet, dat maakt het ook niet minder. De kunst is om zo goed mogelijk dat weer te geven wat je wilt weergeven. Als ik een portret van mijn man zou willen schilderen, moet ik ook mijn uiterste best doen om hem en zijn karakter weer te geven. Iedereen ziet iets anders en daarom zou elk portret er weer anders uitzien. Het is een beetje jammer dat 'men' nogal vooringenomen is ten opzichte van de techniek van nauwkeurig observeren. Het is iets waarvan men denkt: dat kan niet goed zijn of die mevrouw of meneer moet zich zo aan techniek vastklampen anders wordt het niets. Mensen denken vaak dat wanneer je maar flink met de losse kwast rondzwaait dat je dan een goede kunstenaar bent en prachtige dingen maakt. Wat dat betreft, heb ik toch heel veel slechte abstracte kunst gezien".

Vereniging

Om de botanische kunst in Nederland op de kaart te zetten en om het imago van de discipline te verbeteren, richtte Walsmit Sachs drie jaar geleden de Vereniging van Botanisch Kunstenaars in Nederland op. Daarnaast dient de vereniging als platform voor kunstenaars zodat die beter in staat zijn om hun kunst 'te verkopen'. "Als een kunstenaar van z'n werk wil kunnen leven, zal die toch moeten zorgen voor een goed netwerk, aan marketing moeten doen of een manager moeten hebben. Van de wereldvreemde kunstenaars van weleer zijn er niet meer zoveel, zeker niet in de bota-

nische kunst. Dat past ook niet bij dit soort werk, want mensen die dit doen hebben een bepaalde gaardheid nodig. Als je een heel extravert en wild levend iemand bent, breng je dat niet op. Zoals in elke kunstvorm moet het werk bij het karakter passen. Als je een botanisch kunstenaar dwingt met een grote kwast te werken, wordt die diepongelukkig. Ik geef ook cursussen in de Hortus Botanicus in Leiden en daar hoor ik heel vaak: 'goh... wat fijn dat ik nu eens gedetailleerd mag tekenen. Van mijn leraar moet ik altijd met de grote kwast werken'. Er zijn veel mensen die graag fijn werken, maar die er weinig mogelijkheden voor krijgen. Vaak wordt er een beetje

op neergekeken. Laatst zei iemand nog: "Volgens mij hing dat ook bij mijn oma aan de muur. Vroeger had ik daar best moeite mee, nu vind ik het aandoenlijk, maar bovenal kortzichtig".

De vereniging telt inmiddels zo'n 130 leden door het hele land. Maar dat zijn niet allemaal even gemotiveerde kunstenaars. "Daar zijn ook kunstliefvende leden bij, die voor hun plezier tekenen en schilderen of gewoon geïnteresseerd zijn. Daarnaast hebben we ook mensen die meer professioneel met kunst bezig zijn". Toch is de vereniging niet zo vrijblijvend als Walsmit Sachs haar verbond in eerste instantie schetst.

"Mensen die zogezegd werkend lid willen worden, moeten door de balotagecommissie. Ze moeten drie tekeningen laten zien in het eerste jaar en in het tweede jaar moeten ze er vijf laten zien. Is daar iets op tegen? Dat is nodig om een goed niveau te krijgen. Het is goed om kwaliteit te waarborgen en om naar anderen toe het verschil duidelijk te maken met bloemenschilders. Dat zijn niet per definitie slechte schilders, maar het is een totaal andere tak van sport".

Vorstelijk

Het afgelopen jaar had Walsmit Sachs de eer om mee te werken aan een vrij prestigieus project waarvoor

slechts een select internationaal gezelschap in aanmerking kwam. De Haagse kunstenaar behoorde tot de eliteclub die het florilegium van de tuin van de Britse Prins Charles mocht maken. Een dergelijke eer zou menigeen wellicht een tikje teveel zelfvertrouwen geven, maar Walsmit Sachs vertelt erover alsof het de normaalste zaak van de wereld is. "Je zou het een bloemlezing of een catalogus van een bepaalde tuin kunnen noemen. Dan schilder je alle bloemen en planten in de tuin en die ga je dan inbinden. Prins Charles is nogal geïnteresseerd in natuur en tuinieren en daarom leek het Annemarie Evans (projectinitiator, red.) een goed idee om dat voor

hem te doen".

Walsmit Sachs was zeer vereerd met de uitnodiging om mee te werken aan het florilegium, maar echt verbaasd was ze niet. "Wereldwijd zijn er zestig mensen bij betrokken geweest. Daarvan is dertig procent overgebleven en gepubliceerd". Voordat het zover was, moest de botanische kunstenaar eerst twee planten uit de tuin van Charles kiezen waarna een commissie die reserveerde en uiteindelijk ook bepaalde welke ingezonden plantentekeningen opgenomen zouden worden in het florilegium dat bestaat uit twee boeken. "Bij één van mij was het meteen goed, de andere moest nog wat meer worden verdiept. Uiteindelijk werden ze alle twee geaccepteerd".

De boekenset is uiteraard aangeboden aan de Britse prins, maar is nu ook in gelimiteerde oplage verkrijgbaar voor andere belangstellenden. Met name instituten lijken zich te melden voor het boekenpaar. Voor de gewone - minder gefortuneerde - plantenliefhebber of flora-kunstminder zijn ze namelijk behoorlijk prijzig. Per boek moet 11.000 pond worden neergelegd. Voor de meer modale liefhebber van botanische kunst die geen duizenden ponden wil uitgeven aan een verzamelalbum met royale Britse planten is er ook hoop. Want de boeken waaraan Walsmit Sachs meewerkte, worden eind januari openbaar gemaakt in de tentoonstelling Vorstelijk Tuinieren van het Teylers Museum in Haarlem. Hoewel de koninklijke klus de Haagse kunstenaar goed is bevalen, lijkt het maken van een florilegium van De Paleistuin op korte termijn niet in de planning. "Momenteel ben ik wel met een groepje mensen bezig om de planten van Von Siebold die in de hortus in Leiden staan te tekenen. Dat is ook heel mooi werk. De aquarellen daarvan worden in april 2010 in het Sieboldhuis in Leiden geëxposeerd".

'Ik krijg daar geen kriebels van in mijn buik, maar ik raak er zeker wel door opgewonden'